Política | A. Segura. / A. Font / A. Llobet / S. Cabanes | Actualitzat el 30/09/2018 a les 12:54

Els testimonis de la violència policial: «L'1-O va ser una rebel·lió cívica»

Testimonis de la violència policial als punts de votació de Sabadell, Sant Joan de Vilatorrada, Lleida i Sant Carles de la Ràpita relaten com van viure la jornada d'ara fa un any

Magda Ballester i Elvira Siurana, davant una fotografia de les càrregues policials a Lleida | Àlvar Llobet

L'1 d'octubre del 2017 va ser possible gràcies a la contribució anònima de milers de ciutadans. Discretament, molt d'ells van complir ordres per custiodar les urnes fins als punts de votació. D'altres, es van concentrar als col·legis electorals per fer possible el referèndum. I, quan va aparèixer la polícia, no van desistir de resistir pacíficament, malgrat les empentes i els cops de porra. **NacióDigital** ha conversat amb diversos testimonis de Sabadell, Sant Joan de Vilatorrada, Lleida i Sant Carles de la Ràpita que van ser víctimes de la violència policial o van tenir un paper actiu en la defensa de les urnes. Este és el relat del que van viure fa un any. Són les veus de l'1 d'octubre.

Magda Ballester i Elvira Siurana (Lleida)

Magda Ballester i Elvira Siurana, al punt de votació de Benestar Social de Lleida Foto: Àvar Llobet

Havia agafat la papereta i es disposava a votar quan des de fora es va sentir una cridòria. Una trentena d'agents de la Policia Nacional intentaven entrar al col·legi electoral, protegit per una barrera humana que es presentava braços enlaire. "En un primer moment no es veia cap policia, però poc a poc vaig anar intuint-los fins que van arribar al meu davant amb la voluntat d'endur-se les actes, el cens i les urnes. Era de les darreres persones que feia resistència". Ho explica Magda Ballester, lleidatana de 70 anys que va fer front a la policia espanyola i que va patir una ferida al cap després de ser empesa contra la paret per part d'un dels policies que, al cap d'uns segons, van tancar dos voluntaris per amenaçar-los: "Si no em dius on són les urnes, obrirem les portes amb el teu cap".

Poc abans, Elvira Siurana, de 66 anys, s'havia situat amb una amiga a la primera fila del mur humà que protegia aquell punt de votació. "Estava convençuda que els policies no carregarien contra nosaltres, però em vaig equivocar". La van agafar de la cara i després d'etzibar-li diverses empentes amb els escuts, van tirar-la al terra del número 5 de l'Avinguda del Segre de la ciutat de Lleida, l'indret on hi havia el col·legi de Benestar Social, a pocs metres de la Subdelegació del govern espanyol. "La Policia Nacional no podia tolerar que s'estigués votant al costat d'aquell edifici, i per això vam ser dels primers en rebre", diu Ballester, que recorda que poc abans de l'arribada dels agents, un home que anava vestit de paisà i que després va pujar en un cotxe policial va calar foc en un dels contenidors propers al col·legi. "No ens vam moure perquè sabíem que allò era una maniobra per provocar i generar caos", assegura.

Hematomes i fissures

"Vam organitzar un esmorzar popular i als Mossos d'Esquadra els vam dir que els responsables d'aquell col·legi érem tots nosaltres", apunta Siurana, germana de l'històric alcalde de la ciutat, que a les sis del matí ja estava juntament amb altres amics, coneguts i saludats a peu de carrer per defensar les urnes, que van ser portades per un conductor que, en un moment, va baixar del vehicle i va entrar al departament amb una gran bossa de la brossa. "Allà vam veure que el referèndum anava endavant", expliquen Siurana i Ballester, l'avantguarda i la rereguarda improvisada d'aquella lluita desigual que va acabar amb els policies marxant carrer avall amb urnes robades i amb elles al Centre d'Atenció Primària de Prat de la Riba, on es van certificar els informes mèdics: Ballester, hematoma amb inflamació de part de la cara. Siurana, fissura d'una costella.

A Benestar Social van poder votar només vuit persones, però la tasca dels electors aquella jornada acabava de començar. "Estava atordida pel cop, però quan vam sortir del CAP només pensàvem en anar a votar i a defensar les urnes. Vam anar a l'Escola del Treball, però havia caigut el sistema informàtic, i per això vam acabar a la Diputació de Lleida, on vam votar. Va ser una gran alegria perquè recordava els meus pares i avis", narra Ballester, periodista i regidora del PSUC a la Paeria durant els anys 80.

Les informacions que arribaven feien gairebé obligatòria la defensa dels col·legis, més a la ciutat de Lleida, on els agents espanyols havien carregat amb violència en llocs com Cappont, l'Escola Oficial d'Idiomes o al barri de la Mariola, on un votant va patir un infart mentre la policia pegava els electors. "Era el meu tiet i durant una estona va córrer la brama per la ciutat que l'home havia mort", diu Ballester, que explica que es va témer seriosament per aquella vida atès que durant el trasllat cap a Barcelona l'home va patir més infarts. El matí a la capital del Segrià va ser de por i d'una tensió que no permetia abaixar la guàrdia. "Veiem patrulles policials i corríem a formar barreres al davant de les portes", rememora Siurana, que recorda que durant el migdia el col·legi de la Diputació de Lleida va quedar força buit. La por en aquest cas la va resoldre un ciutadà que, hàbil, va trucar els Bombers informant que el carrer feia pudor de gas i que es temia que hi hagués una fuita. Un camió i diversos efectius es van desplaçar a les portes del col·legi de la Diputació, que en uns minuts es va convertir en un fortí gràcies als serveis d'emergència, que van revisar l'edifici per tal de descartar algun risc. Hi havia una fuita realment? L'home n'estava convençut, asseguren.

La impotència de no haver pogut impedir el pas dels policies espanyols i d'haver estat víctima de la seva violència no va entelar, però, ni l'alegria del vot ni tampoc la satisfacció d'haver estat partícip d'una "rebel·lió cívica" que va desembocar en l'estructuració dels Comitès de Defensa de la República (CDR). "Tinc relació ara amb molta gent que vaig conèixer aquell dia", diu Siurana, que, com Ballester, considera que el dia 1 d'octubre del 2017 el poble de Catalunya va guanyar davant l'Estat espanyol tot i les garrotades i les ferides.

Francesc Duatis (Sant Carles de la Ràpita)

Francesc Fuatis, a Sant Carles de la Ràpita Foto: Sofia Cabanes

La seva imatge, amb el cap ensangonat, aguantant estoicament els cops de porra de la Guàrdia Civil davant les portes del pavelló firal de la Ràpita, ha quedat gravada en la retina dels veïns del poble. Molts el van qualificar des d'aquell dia com un "heroi", per com va aguantar davant les portes que protegien el col·legi la brutalitat de la violència d'Estat.

Però ell defuig de protagonismes. Francesc Duatis treballa sense parar al capdavant d'una empresa de reformes, com ja ho va fer la setmana següent de l'1-O malgrat el trau al cap i la cinquantena de cops que calcula que va rebre per part de les forces de seguretat de l'Estat. "Vaig estar un mes i mig fins que no em van marxar els blaus, però no em podia permetre estar de baixa, fins i tot em vaig traure els punts del cap jo mateix", explica.

Mentre reviu la imatge que va immortalitzar la ferocitat contra els votants rapitencs relata aquells instants: "Em vaig trobar allà, davant la porta, i em vaig limitar a aixecar les mans. Mai vaig pensar que la violència arribaria a tal extrem". Però més que els cops que va rebre, l'impacte, per a ell, va arribar més tard, quan els seus familiars el van veure: "El que em va saber més greu va ser el després. Primer em va veure el meu germà; després, el meu pare, tot ple de sang; la meva dona; la família... tots es van espantar molt, van patir molt". "No entenien què passava, simplement havia anat a votar i tornava així", relata. Ara, un any després d'aquells fets, assegura que no guarda rancor, però reconeix haver estat "quatre o cinc mesos amb sensacions de ràbia i tristesa".

Càrrega dels antidisturbis al pavelló firal de la Ràpita, on va resultar ferit Francesc Duatis. Foto: Sofia Cabanes

"M'agradaria preguntar al policia si se sent orgullós del que va fer"

"Un dia m'agradaria trobar-me amb el Guàrdia Civil que em va obrir el cap", confessa. Al marge d'aquells agents que van participar en l'estomacada que va rebre, diu que a aquest agent en concret, a qui va poder identificar i denunciar en el seu moment, voldria interpel·lar-lo: "M'agradaria preguntar-li si se sent orgullós del que va fer. Si em contestés que sí, li diria que gràcies per haver-me pegat i per fer-me veure les idees més clares. Perquè a partir d'aquell dia vaig tenir més clar que mai que vull aconseguir la llibertat i un país més just, per tal que hi hagi democràcia i justícia". "I si em contestés que no se sent orgullós d'haver-me ferit -continua-, li diria que quin merda de policia per fer cas als comandaments i no tenir una mica de sentit comú".

Francesc Duatis és una de la seixantena de rapitencs que van denunciar als jutjats d'Amposta les agressions de la Guàrdia Civil durant l'1-O. Fa uns mesos va ser citat per declarar en el marc de les diligències prèvies obertes pel cas. "Mai he comès cap delicte, però si jo hagués robat un pollastre segur que ja estaria tancat. I si hagués pegat una bufetada a un agent de la Guàrdia Civil o de la Policia Nacional també estaria tancat. No parlo ja d'obrir el cap i fotre 50 porrades com em van fer a mi. Aquesta és la justícia que tenim, la d'un país corrupte. Ho tenim tot en contra", lamenta.

Un any després d'aquell 1 d'octubre, no s'ha rendit. "Ja sabíem que això aniria per a llarg i va per a llarg". I si es tornés a convocar un referèndum?: "Hi tornaria a anar i seria el primer de la fila. I si es fes mil vegades, hi tornaria. El policia que em va pegar, que me'n pegués més de garrotades, perquè la que em va pegar era molt fluixeta. Em va fer veure les idees clares, però no em va pegar molt fort", conclou amb orgull.

Alexandre Toses Maigí (Sant Joan de Vilatorrada)

Alexandre Toses Maigí, davant l'institut Quercus de Sant Joan de Vilatorrada Foto: Aina Font

Alexandre Toses Maigí se sent orgullós d'haver defensat l'institut Quercus de Sant Joan de Vilatorrada. De fet, si es tornés a fer un altre referèndum "faria el mateix" que va fer fa un any. "Potser aquest cop em posaria un casc", admet amb ironia. I és que Toses, de 64 anys, va rebre un cop de porra al front que li va costar 20 punts de sutura.

Aquell dia es va llevar aviat: "A les set del matí ja érem al Quercus amb la meva dona". S'hi van estar fins que van arribar les urnes i es va obrir el col·legi per votar. Cap a les nou del matí, i veient que tot rutllava amb normalitat, van decidir -amb la dona- aprofitar per anar a casa a esmorzar. Va ser llavors quan va sentir "molts crits i soroll" que venia de l'escola Joncadella, molt a prop de casa seva. De seguida van intuir que alguna cosa no rutllava: "Vam apressar-nos a tornar al Quercus, per assegurar-nos que tot anava bé". Allà els van confirmar que aquell xivarri de la Joncadella havia estat conseqüència de les càrregues policials.

A l'institut la calma s'imposava. Van votar i van estar debatent si tornar cap a casa o quedar-se una estona més. "Vam sentir que un noi demanava a la gent que no se n'anés, que ja n'havia marxat molta i que, si no, quedarien quatre gats". I es van quedar, amb la dona, asseguts en un dels bancs de davant del centre. La tranquil·litat, però, va durar poc. Cap a les dues va arribar la Guàrdia Civil. "Es van col·locar davant de les escales de la dreta de l'institut, tots formant, com si fossin un exèrcit romà", explica. "Vam córrer fins a l'entrada del col·legi i ens vam col·locar amb la resta de gent que feia barrera", relata. Ell es va posar força endavant. "Sentia por, però pesava més la necessitat de quedar-me", comenta. "Per un moment vaig pensar que si la policia veia

que no els deixàvem entrar, marxaria o intentaria dissuadir-nos verbalment", recorda.

Alexandre Toses Maigí, atès l'1-O després de les càrregues policials a Sant Joan de Vilatorrada

La pregunta d'un diputat danès

Però no. Lluny de parlar, els agents van començar a repartir cops i empentes. "Tot va passar molt de pressa i, de sobte, vaig sentir un cop sec al front i vaig veure com la sang em rajava camisa avall", afirma. Mig marejat, es va recolzar a la barana de l'escala i va intentar allunyar-se de la pallissa. No recorda exactament quanta estona va passar fins que els crits van parar. "L'únic que sé és que de seguida unes noies em van venir a socórrer i que un diputat del parlament danès que feia d'observador em va demanar que què m'havia passat".

L'ambulància va tardar més de mitja hora a arribar: "La policia no la deixava passar; m'ho van explicar els mateixos infermers", lamenta. Es va passar el dia a l'hospital, en observació. L'endemà va llevar-se amb la cara plena d'hematomes.

Joan Esteve (Sabadell)

Joan Esteve, davant l'escola Nostra Llar de Sabadell, punt de votació de l'1-O Foto: Albert Segura

A Sabadell, l'1 d'octubre es va poder votar. Però el camí va ser ple d'obstacles. L'excepcionalitat va fer que molta gent es prengués aquella jornada com un acte de valentia, gairebé clandestí, tot i l'empara del Govern. Les amenaces de Madrid en relació a la celebració del referèndum i el desplegament policial efectuat ja determinaven que no seria una jornada gens normal. Tampoc a la capital vallesana.

La ciutat estava en el punt de mira. El president d'Òmnium, Jordi Cuixart, havia de votar a l'Escola Industrial mentre que el diputat d'ERC a Madrid, Gabriel Rufián, ho havia de fer a l'escola Ribatallada. També havia de votar la llavors presidenta del Parlament, Carme Forcadell, al seu col·legi habitual, l'escola Nostra Llar. I aquí va ser on el govern espanyol fixar la mirada. Al col·legi van aparèixer diverses furgonetes policials. No es va impedir el vot de Forcadell, que seria televisat en directe. De retruc, tots els veïns van fer el mateix.

L'escola Nostra Llar va ser un espai actiu en els dies previs al referèndum. Des de divendres a la tarda, el centre va obrir les portes amb activitats per a tota la família, tant alumnes com veïns. El cap de setmana es va batejar com una gran festa de la tardor. "Es va fer una crida col·lectiva a defensar els col·legis electorals. I les escoles no van tancar, amb gent quedant-se a sopar i a dormir", recorda Joan Esteve, una de les persones implicades en el dispositiu a l'escola Nostra Llar, l'única de Sabadell on la policia espanyola va actuar.

"Les urnes seran com els Reis d'Orient: hi crèiem i van aparèixer"

Des de feia dies, les urnes eren al país. Ningú vol dir més del que sap i tothom assegura saber-ne ben poc. Es va teixir una xarxa en la qual diferents persones desenvolupaven tasques molt concretes: des de cites en hores intempestives en barris de la ciutat per acabar de lligar qui donaria una clau a algú altre fins a com es faria el repartiment als diferents col·legis.

L'arribada de les urnes, malgrat les dificultats i l'obligada clandestinitat, es va fer efectiva. "Nosaltres, el dia abans, teníem molts dubtes, i hi havia qui deia que no podríem votar, però ens vam plantejar: 'Oi que creiem en els Reis d'Orient que ens porten regals? Doncs, les urnes seran com els Reis d'Orient: hi crèiem i van aparèixer", relata Esteve. Tres urnes, com els tres Reis d'Orient, que van entrar per la porta a les vuit del matí, una hora abans de l'obertura dels col·legis.

Però a l'escola Nostra Llar, les portes no es van obrir quan tocava. "Estàvem ja a punt de girar la clau quan vam sentir una cridòria al carrer. No sabíem què passava i, de sobte, vam veure aparèixer cinc, deu, vint, trenta agents de la policia, que no en paraven d'arribar. I vam tenir clar que havíem de protegir les nostres urnes", explica Esteve. A dins de l'escola hi havia quedat un grup de persones, petit però suficient per amagar-les. Alguns d'ells asseguren conèixer el centre des que l'estaven construint, motiu pel qual coneixen cada racó i sabien molt bé què fer.

"La mirada perduda" dels agents

La policia va aconseguir apartar del seu pas totes aquelles persones que s'havien acostat per protegir les urnes, entre ells l'exalcalde, Juli Fernàndez, que va acabar arrossegat entre dos agents. "Encara vam tenir sort, tinc gravada una imatge en què un policia aixeca la porra, i just en aquell moment el que coordinava l'operatiu, que anava a cara descoberta, li va parar el braç i li va dir que no carregués", relata Esteve. Un cop van arribar a la porta, ell mateix va oferir als agents les claus per evitar una trencadissa al centre: "Els les vam ensenyar, però ens miraven i no ens veien, tenien la mirada perduda", afegeix.

Un cop esmicolada la porta de vidre d'accés, els agents van voltar pels tres pisos de l'escola -i fins i tot pel terrat-, accedint-hi a cop de mall i destrossant tota porta que trobaven tancada. Als pocs minuts, i amb la desesperació de no haver trobat el que buscaven, van tornar al carrer amb tres bosses d'escombraries, generant una gran cridòria. "No les han trobades", recorda Esteve que deia un veí, amb somriure sorneguer, molt a prop del cordó policial.

I així va ser. "Es van endur dues carmanyoles, una amb medicaments per als nens malalts i una altra amb menjar per als alumnes celíacs, però també unes capses de cartró i unes disfresses del grup de teatre", explica Esteve. Un cop els policies van haver marxat Ronda Ponent amunt, amb trets a l'aire en un intent intimidatori contra la multitud que els perseguia, les urnes van reaparèixer, ningú ha volgut explicar ben bé d'on, entre portes esbotzades i vidres trencats. L'anormalitat que no va frenar la posada en marxa d'una jornada històrica. I Carme Forcadell va poder votar, no a la seva escola, sinó al Joanot Alisanda.